

ღარგობრივი ეკონომიკა

ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით სახელმწიფოებრივი პარტნიო- რული გააოცდილება

ნატალია ჯიჯავაძე
სტუ დოქტორანტი

რევაზ შენგელია
ემდ, სტუ პროფესორი, ჟურნალ
“ეკონომიკის” მთ. რედაქტორი

ქვეყნის ეკონომიკის ტრანსფორმირების პერიოდში, ტურის-ტული ბიზნესის განვითარების ამოცანის შემუშავება და შესა-ბამისი სახელმწიფო პოლიტიკის გატარება მეტად აქტუალური და ობიექტური აუცილებლობაა. ბოლო წლებში ჩვენს ქვეყ-ნაში ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარება მიმდინარეობდა წინააღმდეგობრივად, რაც გამოიხატებოდა იმაში, რომ, ერთი მხრივ, ქვეყანაში გაიზარდა იმ ფირმების და ორგანიზაციების რაოდენობა, რომლებიც ეწევიან ტურისტულ მომსახურებას და ამის საფუძველზე განვითარდა გამსვლელი ტურიზმი. მე-ორე მხრივ, შემომსვლელი და შიგა ტურიზმი მკვეთრად ჩამო-რება გამსვლელ ტურიზმს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულ თავისებურებებთან დაკავშირე-ბით, წარმოიშვა ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების ერთი-ანი პოლიტიკის ფორმირების აუცილებლობა. როგორც უკვე აღინიშნა ტურიზმის ინდუსტრია მჭიდროდაა დაკავშირებული ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორთან. შესაბამისად, ტურისტუ-ლი პროდუქტიც წარმოადგენს მათი ფუნქციონირების შედეგს.

უცხოური გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ტურისტული ინ-დუსტრიის წარმატებით განვითარება მჭიდროდ არის დაკავ-

შირებული სახელმწიფოს აქტიურ მოქმედებასთან მის ფუნქციონირებაში. მრავალ ქვეყანაში ნათლად გამოჩნდა, რომ ტურიზმი – მაღალრენტაბელური დარგია, დამატებითი (რიგ შემთხვევაში არსებითი) წყარო ვალუტის შემოღინების (შემოსვლელი და შიგა ტურიზმის აქტიური განვითარებისას), ეკონომიკური სტრუქტურის დივერსიფიკაციის ფაქტორი.

ტურიზმის ინდუსტრიის სპეციფიკა, ტურისტული ბიზნესის განვითარებიდან მიღებული ეკონომიკური ეფექტი, ამწვავებს კონკურენციას მსოფლიო ბაზარზე.

ტურისტული მომსახურება მოითხოვს სახელმწიფოს მხრიდან აუცილებელ მხარდაჭერას. საბაზრო ეკონომიკის განვითარებულ ქვეყნებში ამჟამად არსებობს მთელი რიგი მეთოდებისა, რომელთა დახმარებითაც ამ დარგში ხორციელდება სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა.

უცხოური გამოცდილება გვიჩვენებს, ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარებისათვის ინვესტიციურ პროცესებში სახელმწიფოს მონაწილეობის შემდეგ ძირითად მიმართულებებს:

- ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე ხელსაყრელი კრედიტებით და სესხებით უზრუნველყოფა, ფიქსირებულ და საბაზრო პროცენტის განაკვეთის სხვაობის სახელმწიფო კომპენსაციით.

- მიწის გაყიდვა ან არენდით გაცემა საბაზრო ფასზე დაბალი ფასით.

- საგადასახადო შეღავათები

- ინვესტიციებზე სახელმწიფო გარანტიების მიცემა.

სხვადასხვა ქვეყანაში ტურიზმის ინდუსტრიაში გამოიყენება სახელმწიფო ინვესტიციური პოლიტიკის სხვადასხვა საშუალებები, მაგალითად, ავსტრიაში, საბერძნეთში, პორტუგალიაში გამოიყენება შეღავათიანი სესხები, საფრანგეთში, ბრიტანეთში და იტალიაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა დახმარებებს, ესპანეთში – დამატებულ ღირებულებაზე დაბალი გადასახადები.

საზღვარგარეთის ქვეყნებში დიდი ყურადღება ექცევა ქვეყ-

ნის მიმზიდველი იმიჯის შექმნას უცხოელი ტურისტებისათვის. ეს კი მიიღწევა ქვეყნის პოლიტიკური სტაბილიზაციის უზრუნველყოფის გზით, ინფრასტრუქტურის განვითარებით (მაგალითად, საგზაო ქსელი, რისკის შემცირება და სხვა).

ზოგიერთ ქვეყანაში ტურიზმის სფეროს განვითარების საქმე სახელმწიფოს ხელშია. ასე მაგალითად, ეგვიპტესა და თურქეთში, სადაც ტურიზმს მეურვეობას უწევს სახელმწიფო, დარგის კონტროლის ჩათვლით, შესაბამისი დარგის სამინისტრო. ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციაზე, რეკლამაზე და მარკეტინგულ გამოკვლევაზე აუცილებელ სახსრებს ეგვიპტის ხელისუფლება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფს. ამ ქვეყნისთვის ტურიზმი წარმოადგენს მნიშვნელოვან წყაროს უცხოურ ვალუტის შემოდინებისათვის.

ეროვნული ტურიზმის განვითარებაში აქტიური მონაწილეობა დამახასიათებელია იტალიის სახელმწიფო პოლიტიკისთვის, ტურიზმის განვითარების პერსპექტიული მიმართულებები შემუშავდება ტურიზმის დეპარტამენტის იტალიის მრეწველობის, ვაჭრობისა და ხელოსნობის სამინისტროს სტრუქტურის მიერ. მეორე ორგანო – ტურიზმის ეროვნული სამმართველო – პასუხს აგებს ევროპულ კავშირთან ურთიერთობის განვითარებაზე, ახორციელებს დარგთაშორის კოორდინაციას ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების ინტერესებიდან გამომდინარე. უზრუნველყოფს მომხმარებელთა ინტერესების დაცვას, ბაზარზე ტურისტული პროდუქტის წინააღმდეგობის მიზნით საზღვარგარეთ ქმნის თავის საინფორმაციო წარმომადგენლობას, ატარებს სარეკლამო კამპანიას და სხვა ღონისძიებებს.

ტურიზმის სახელმწიფოებრივი რეგულირება ოლქებში (რეგიონებში) ხორციელდება ორ დონეზე. ტურიზმის დეპარტამენტი (პირველი დონე) წყვეტს ტურისტული ბიზნესის სამართლებრივი უზრუნველყოფის საკითხებს. მეორე დონე წარმოდგენილია ტურიზმის განვითარების სააგენტოების სახით, რომელსაც აქვს ყველა ოლქში (რეგიონში) თავისი განყოფილე-

ბები. სააგენტოების და განყოფილებების უწყებაში წარმოებს სტატისტიკური აღრიცხვა და ინფორმაციის შეგროვება ტურისტული ნაკადების შესახებ. ტურისტული ბაზრის მარკეტინგული გამოკვლევა, ტურისტების ინფორმაციული მომსახურება.

საოლქო უწყებები (ოლქი ყველაზე მსხვილადმინისტრაციული ერთეულია იტალიაში) ამუშავებენ ტურიზმის განვითარების პროგრამებს. ოლქების ტერიტორიისათვის არეგულირებენ ტურისტული საწარმოების საქმიანობას, სასტუმრო კომპლექსების, დასვენების ობიექტებს, აწარმოებენ სასტუმროების კლასიფიკაციას, ლიცენზიას აძლევენ ტურისტული ფირმების საქმიანობას, ამზადებენ სპეციალისტებს ტურისტების მომსახურებისათვის (გიდებს, გამცილებლებს, თარჯიმნებს) მათი სერტიფიცირებით, ახორციელებენ კონტროლს პროვინციების ტურიზმის სამმართველოების საქმიანობაზე და ადგილებზე, ავტონომიური სამკურნალო საწარმოებზე აგრეთვე ტურიზმის აგენტებზე. ადგილობრივი ორგანოები წყვეტენ ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხებს, კულტურის ძეგლების დაცვას, ტურისტული ფირმების საქმიანობის ორგანიზაციას ქვეყნლის მთელ ტერიტორიაზე.

ქალაქის მმართველობებს მიცემული აქვს უფლება გამოუშვას მუნიციპალური ტურობლიგაციები, რომელთა გაყიდვიდან მიღებული სახსრები განკუთვნილია ტურიზმის ინდუსტრიის ინფრასტრუქტურის განვითარებისა და ისტორიული ძეგლების რესტავრაციისათვის.

იტალიაში მიმდინარეობს საკითხის განხილვა მოსახლეობის ფენებისათვის მატერიალური მხარდაჭერის შესახებ დასვენებისათვის, აგრეთვე ტურისტული მგზავრობისათვის შეღავათიანი კრედიტების მიცემის თაობაზე. ამ მიზნით ხელისუფლებას გამიზნული აქვს გამოიყენოს მრავალი ქვეყნების პრაქტიკა, რომლებმაც შემოიღეს „საშვებულებო ჩეკები“. ამ ღონისძიებების განხორციელებისათვის, ქვეყნის ბიუჯეტში გათვალისწინებულია შესაბამისი ხარჯები.

რეგიონული ტურიზმის განვითარებაში კერძო ფირმების ჩართვის მიზნით, ქვეყანაში იქმნება ე.წ. „კონსორციუმები ტურიზმის მიხედვით“. (ანტურიზმი) კერძო საწარმოებია, რომელთა 50% ფინანსდება რეგიონული ბიუჯეტებიდან 50% კი ტურისტული ფირმის, სასტუმროების, მაღაზიების და კვების საწარმოების სახსრებიდან. გარდა ამისა, კონსორციუმში მონაწილეებს კონსორციუმის ფონდში შეაქვთ თავიანთი წლიური მოგების განსაზღვრული პროცენტი. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონსორციუმის ფონდი ძირითადად ფინანსდება იმ საწარმოებისა და ორგანიზაციების სახსრებით, რომლებიც უშუალოდ დაინტერესებულნი არიან რეგიონული ტურიზმის განვითარებით.

იტალიის ტურისტულ ბიზნესში სახელმწიფოს აქტიურმა მონაწილეობამ იტალიას ბოლო წლებში მოუტანა საგადასახადო ბალანსის საერთაშორისო ტურიზმის მიხედვით, დადებითი სალდო, რამაც საშუალება მისცა ქვეყანას საგადასახდელო ბალანსის სხვა მუხლების უარყოფითი სალდო გადაეფარა. ქვეყანას გააჩნია სხვადასხვა კლასიფიკაციის სასტუმროთა ფართო ქსელი.

საინტერესოა შვეიცარიის გამოცდილება ამ სფეროში, სადაც ჩამოყალიბდა ტურისტული მომსახურების ბაზრის ფუნქციონირების მრავალდონიანი რეგულირების სისტემა. ტურიზმის განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკაში მონაწილეობას ღებულობენ ქვეყნის საგარეო საქმეთა სამინისტრო, შინაგან საქმეთა ფედერალური დეპარტამენტი, ტრანსპორტის ენერგეტიკის ფედერალური დეპარტამენტი, სახალხო მეურნეობის ფედერალური დეპარტამენტი, იუსტიციისა და პოლიციის ფედერალური დეპარტამენტი, ფედერალური სამხედრო დეპარტამენტი.

ამ სახელმწიფოებრივ სისტემაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ტურიზმის ფედერალურ სამსახურს, რომელიც პასუხისმგებელია ტურიზმის სახელმწიფო პოლიტიკის კონცეფციის შემუშავებაში, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება:

ტურიზმის ინდუსტრიის დარგთაშორისი ხასიათი, ტურიზმის ბიზნესის დაგეგმვის ხელშეწყობა, მარკეტინგული საქმიანობის კოორდინაციის განხორციელება ტურიზმის შესახებ რეგიონული და კანტონების კავშირების სამსახურების მიერ, ტურისტული მომსახურების ბაზრის გამოკვლევის შესაძლებლობა, სარეკლამო კამპანიის, ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარება, საერთაშორისო ტურისტული ორგანიზაციების საქმიანობაში სახელმწიფო ორგანიზაციების და ტურისტული ფირმების მონაწილეობა. ამ სახელმწიფო ორგანოების მთელი საქმიანობა მიმართულია ტურისტული მომსახურების მოთხოვნის სტიმულირებაზე ქვეყნის შიგით და საზღვარგარეთ, ტურიზმის ინდუსტრიის ჰარმონიულ და დაბალანსებული განვითარებისათვის. მთლიანად სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა ტურიზმის სფეროში ატარებს რეკომენდაციულ – კონსულტაციურ ხასიათს. ტურისტული საქმიანობის მარეგულირებელი ორგანიზაციები კანტონების და ლოკალურ დონეზე რეალიზაციას უკეთებენ ფედერალური ორგანოების გადანაცვლებებს ამ სფეროში, ტურისტული მომსახურების უშუალო მწარმოებელთა ინტერესებიდან გამომდინარე.

შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ სახელმწიფო თამაშობს არსებით (თუ არა გადამწყვეტ) როლს ტურისტული ბიზნესიდან მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანაში ქვეყნის ეკონომიკაში: ტურისტული ინდუსტრიის ხვედრითი წილი მშპ შეადგინა 8.1%, მისი როლი თანაზომიერია შვეიცარიის საბანკო სექტორის წვლილთა მშპ-ში.

უკანასკნელ წლებში საერთაშორისო ტურისტული ბიზნესის ლიდერთა რიცხვში დანიშნულა უნგრეთი. მსოფლიოში ამ ქვეყნის კონკურენტული პოზიციის დაკავება განაპირობა ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებისათვის გატარებულმა მოქნილმა სახელმწიფო პოლიტიკამ, სავიზო ბარიერების გაუქმებამ, ჩამოყალიბებულმა საგადასახადო სისტემამ, ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციების (შემოდინების) სტიმულირებამ.

უნგრეთში ტურიზმის მართვის ინსტიტუციონალური

სტრუქტურა აგებულია შემდეგნაირად: ტურიზმის სახელმწიფო მმართველობას ახორციელებს მრეწველობის, ვაჭრობის და ტურიზმის სამინისტრო, რომლის შემადგენლობაშიც ფუნქციონირებს ტურიზმის დეპარტამენტი. ტურიზმის დეპარტამენტი ეს ორგანო წყვეტს იურიდიულ – ტურისტული საქმიანობის ლიცენზირების და ტურისტული მომსახურების სერტიფიკაციის საკითხებს, სამინისტროს აქვს კორპორაცია „ტურიზმი – უნგრეთი“, რომლის ამოცანაა უცხოეთის წარმომადგენლებთან მუშაობა, ანალიტიკური მუშაობა, სხვადასხვა სახის ტურისტული მომსახურების მსოფლიო ბაზარზე, ქვეყნის რეგიონებში ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა და, საერთოდ, უცხოეთში უნგრეთის მიმზიდველი იმიჯის შექმნა.

თუმცა სტრატეგიული გადანყვეტილების უფლება მინიჭებული აქვს ტურიზმის ნაციონალურ კომიტეტს, რომლის შემადგენლობაშიც შედის: ტურისტული ფირმის ასოციაციის, ტურისტული სააგენტოების, სასტუმროების და ა.შ. თავმჯდომარეები. კომიტეტი განსაზღვრავს ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოების მარკეტინგის, დაკრედიტების, საერთაშორისო საქმიანობის სფეროში ნაციონალურ (ეროვნულ) სტრატეგიას. კომიტეტის მიერ მიღებულ გადანყვეტილებას ამტკიცებს სამინისტრო. მარკეტინგული, სარეკლამო და საინფორმაციო საქმიანობის დაფინანსება ხდება ტურიზმის განვითარების ფონდის ანგარიშიდან. აღნიშნული ფონდის ფინანსური რესურსების ფორმირება ხდება ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოების შენატანებიდან ტურიზმის განვითარებისათვის გადასახადის სახით მოგებიდან 0.5% – ის ოდენობით, აგრეთვე სახელმწიფო სახსრებიდან, რომელიც აღნიშნული გადასახადების საერთო თანხის ტოლია.

სახელმწიფო მიისწრაფის იქითკენ, რომ ტურისტული მომსახურების ღირებულება შეესაბამებოდეს მოსახლეობის საშუალო ფენის მატერიალურ შესაძლებლობებს.

ქვეყანაში გატარებული სახელმწიფო პოლიტიკის შესახებ ტურიზმის სფეროში უნგრეთში ამ სფეროს წილად მოდის მშპ–

ის 10%-მდე. (სოფლის მეურნეობა – უნგრეთის ეკონომიკის მეტად განვითარებული დარგია, იძლევა 6%). ტურიზმის ინდუსტრიის სანარმოების საქმიანობიდან მიღებული სავალუტო შემოსავლები შეადგენს ქვეყნის მთელი ექსპორტის დაახლოებით 35%-ს.

აღნიშნული მაგალითებისგან განსხვავებით, ტურისტული საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების (სამინისტროს და მრავალდარგოვანი სამინისტროების დონეზე დარგის განვითარებაზე განხორციელებული კონტროლი) აშშ ტურისტული მომსახურების ბაზარზე ძირითად საქმიანობას ახორციელებენ მსხვილი ტურისტული კომპანიები. გარდა ამისა, ყოველ შტატში, მთელ რიგ მსხვლ ქალაქებში ფუნქციონირებენ ტურიზმის განვითარებაზე მზუნველი შესაბამისი სამსახურები. აღნიშნული სამსახურების ბიუჯეტის ფორმირება წარმოებს სასტუმროში ცხოვრებიდან მიღებული ადგილობრივი გადასახადებიდან.

აშშ ფედერალურ დონეზე სახელმწიფო სტუქტურების უქონლობა დაკავშირებულია ტურისტული მომსახურების საერთაშორისო ბაზარზე ამ ქვეყნის საკმაოდ მტკიცე ლიდერის პოზიციასთან და ფედერალური ბიუჯეტის ხარჯების შემცირების პოლიტიკასთან.

ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციებით მართვის შესაძლო ვარიანტები შეიძლება შეტანილ იქნას მოდელების სპექტრში ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების კონკრეტული სპეციფიკის გათვალისწინებით. ინვესტირების მოდელების არჩევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ქვეყანაში არსებულ სანარმოო რესურსებს:

- ბუნებრივ რესურსებს;
- მატერიალურ-ტექნიკურ რესურსებს;
- შრომით რესურსებს;
- ინფორმაციულ რესურსებს.

მსოფლიო გამოცდილება ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციური პროცესების საბაზრო რეგულირებას ანიჭებს უპირატესობას. ამ შემთხვევაში, წარმოების ფაქტორების კომბი-

ნირებას ინვესტირების პროცესში ახორციელებენ სამეურნეო სუბიექტები (ჩვენს შემთხვევაში – ტურისტული ფირმები). მაგრამ ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა:

ა. ფირმის საბაზრო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი საშუალებას აძლევს მათ შექმნან ფინანსური რესურსებით აუცილებელი დაბანდება ან/და მიმართონ საკრედიტო დანესებულებებს დახმარებისათვის.

ბ. ქვეყანაში იზრდება გადახდისუნარიანი მოთხოვნა.

გ. აშენებულ (გაფართოებულ ან რეკონსტრუირებულ) ობიექტების ინვესტირებაზე განეული დანახარჯები და ამ ობიექტში საწარმოო საქმიანობაზე განხორციელებული მიმდინარე დანახარჯები სრულიად მისაღებია ბაზრისათვის.

დ. წარმოდგენილი საინვესტიციო პროექტი განსხვავდება სხვა პროექტებისაგან სწრაფი გამოსყიდვით.

ამიტომ ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოებიდან მიღებული შემოსავალი უნდა დაიბეგროს სახელმწიფო საქმიანობის ფინანსირებისათვის საკმარისი მინიმალური გადასახადის დონეზე. როგორც აშშ მაგალითი გვიჩვენებს სახელმწიფო ეკონომიკის ტურისტული სექტორის ფუნქციონირებაში არ ერევა და მონაწილეობას არ ღებულობს ამ საქმიანობის დაფინანსებაში.

ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციური პროცესებით მართვის მსგავსი მიდგომის დადებით მხარეს შეიძლება მივაკუთვნოთ შემდეგი ასპექტები:

– ბაზარი საშუალებას იძლევა შეირჩეს უფრო კონკურენტუნარიანი საინვესტიციო პროექტები.

– ბაზარის ზემოქმედების შედეგად იქმნება წარმოების ეფექტიანობის ამაღლების მძლავრი სტიმულები, რომელიც გამოიხატება მატერიალურ ანდა სხვა დაინტერესებაში და დაკავშირებულია ოპტიმალური თანაფარდობის უზრუნველყოფასთან წარმოების მაღალი ხარისხსა, განეულ მომსახურებასა და მათი უკიდურესად დაბალი ხარჯებით წარმოებასთან.

– კონკურენციული ბრძოლის შედეგად ბაზარზე რჩებიან ტურისტული ინდუსტრიის ყველაზე უფრო ეფექტიანი საწარმოები.

– ტურისტული ფირმების მიმდინარე საქმიანობა და ინვესტიციური პროექტები ორიენტირებულნი არიან ბაზრის მოთხოვნაზე, მისი მემკვიდრით კი საზოგადოების მოთხოვნილების დაკმაყოფილებაზე. ხდება განდევნა იმ საინვესტიციო პროექტებისა, რომელსაც აქვთ ამბიციური მიზნების მიღწევა და არა თვითგამოსყიდვა საბაზრო კონკურენციის პირობებში.

ამასთან ერთად ბაზრის სარგებლიანობა აიძულებს სამეურნეო სუბიექტებს გვერდი აუარონ დადგენილ „თამაშის წესებს“, დაარღვიონ არსებული კანონმდებლობა. დიდი კაპიტალის მქონე მსხვილი კომპანიები უშუალო ზეგავლენას ახდენენ ხელისუფლების ორგანოების ფორმირებაზე, ახორციელებენ მათზე სრულ კონტროლს, მედიასაშუალებების ქსელის მეშვეობით აყალიბებენ მათზე საზოგადოებრივ აზრს.

კონკურენტული ბრძოლის შედეგად განდევნილი არაეფექტიანი კომპანიები მათი შეთანხმებით ქმნიან ვიწრო მონოპოლისტურ ჯგუფებს.

ცხადია, არასწორი იქნებოდა დასკვნის გაკეთება იმის შესახებ, რომ ტურიზმის ინდუსტრიის ჩვენს მიერ განხილული ინვესტიციური პროცესებით მართვის მოდელი წარმოადგენს ყოვლისმომცველს.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ტურიზმის განვითარებაში სახელმწიფოს მონაწილეობა ხორციელდება ამა თუ იმ ზომით შტატების დონეზე, გარდა ამისა, ადრინდელი მნიშვნელოვანი მონაწილეობით ეკონომიკაში, მართვის ფედერალურმა ორგანოებმა შექმნეს აუცილებელი წინაპირობები ტურისტული მომსახურების საერთაშორისო ბაზარზე ამერიკული ტურისტული ფირმებისათვის კონკურენტუნარიანი პოზიციის უზრუნველსაყოფად. განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის მქონე თანამედროვე ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების ცალკეულ სტადიაზე სახელმწიფოს შეუძლია მომსახურების სფეროზე მთლიანად და კერძოდ ტურიზმის ბიზნესზე აქტიური ზემოქმედების ფორმებზე გადავიდეს.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ინვესტიციური პრო-

ცესებით მართვის ამ მოდელებიდან უპირატესობა უნდა მიეცეს იმ მოდელებს, რომლებიც გამოიყენება სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის პირობებში მნიშვნელოვანი სახელმწიფო პროგრამებით და რეგულირებით.

გარდამავალი ეკონომიკის თავისებურებათა გათვალისწინებით, შეიძლება მიღებულ იქნას ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების სახელმწიფო რეგულირების ორდონიანი მოდელი: ფედერალური და ადგილობრივი ორგანოების ფუნქციების შეთანხმება. მაგრამ, ინვესტიციური პროცესების ასეთი სისტემა შეიძლება აიგოს მხოლოდ სოციალურად ორიენტირებულ საბაზრო ეკონომიკაში სახელმწიფოს განსაზღვრული მონაწილეობით. ტურიზმის ინდუსტრიის სფეროში საინვესტიციო პროექტები უნდა სარგებლობდნენ სახელმწიფოს მხარდაჭერით (საგადასახადო, შეღავათიანი კრედიტები და ა.შ.) რამდენადაც ტურისტული ფირმის პროდუქცია მთლიანად ორიენტირებულია შიდა ბაზარზე.

აშშ, გერმანია, ჩრდილოეთ ევროპის ქვეყნების და იაპონიის გამოცდილება აჩვენებს, რომ შესაძლებელია საბაზრო პრინციპების და სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმების წარმატებული შეთანხმება ეკონომიკის კონკრეტულ დარგში, რაც საფუძვლად უდევს ტურისტულ ბიზნესს საბაზრო ურთიერთობების პირობებში. განვითარება შეიძლება იყოს ეფექტიანი, თუ სახელმწიფოებრივი რეგულირება შექმნის ამისათვის მყარ ფუნდამენტს.

ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოთა სახელმწიფო მხარდაჭერის ერთ-ერთი მიმართლება მდგომარეობს საზოგადოებაში ფულადი შემოსავლების ისეთ გადანაწილებაში, რომელიც დაეხმარება ტურიზმის პროდუქციაზე მოთხოვნის მასობრივ გადახდისუნარიანობის უზრუნველყოფას (დასვენება, მოგზაურობა, გართობა და ა.შ.) ასეთი მიდგომა ტურიზმის დარგს გახდის უფრო მიმზიდველს ინვესტიორებისთვის. გარდა ამისა, იზრდება ტურისტული საქმიანობის სახალხო – მეურნეობრივი ეფექტი, რაც გამოიხატება სამუშაო ადგილების გაზრდაში,

საქონლისა და მომსახურებით სამომხმარებლო ბაზრის გაფერვაში, საგადასახადო შემოსავლების ზრდაში არა მაღალი საგადასახადო განაკვეთებით, არამედ საგადასახადო ბაზის ამღლებით.

ჩვენი აზრით, სახელმწიფო მხარდაჭერა უნდა გავრცელდეს ტურიზმის ინდუსტრიის საინვესტიციო პროდუქტებზე, რამდენადაც დარგის განვითარება ხელს უწყობს მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლების ამოცანის გადწყვეტას. ეს მხარდაჭერა შეიძლება გამოიხატოს ე.წ. „პროტექციონისტული ინვესტიციური კრედიტის“ მიცემაში, რომელიც შეიძლება მიეცეს დაახლოებით 10 წლით 1.3% წლიური საპროცენტო განაკვეთით, ბუნებრივი ინფლაციის სიდიდის ავტომატური ინდექსაციით. პროტექციონისტული ინვესტიციური კრედიტი უპირატესად უნდა მიეცეთ იმ ტურისტულ ფირმებს, რომლებიც თავიანთი საქმიანობით უპირატესად ორიენტირებულნი არიან შემომსვლელ და შიდა ტურიზმზე, მეორე მხრივ, ეკონომიკური თვალსაზრისით, მიზანშეწონილია, რომ ამ სახის კრედიტის ამაღლები ფირმები ფუნქციონირებდნენ საბაზრო თვითგამოსყიდვის საფუძველზე და ორიენტირებულნი იყვნენ რაც შეიძლება მაღალ რენტაბელობაზე გრძელვადიან პერიოდში.

ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციური პროცესების სახელმწიფო რეგულირების ღონისძიებათა სისტემაში მნიშვნელოვანი ადგილი შეიძლება დაეკავებინა ინვესტიციური პროექტების ექსპერტიზას. ეკონომიკის განვითარების მყარი შეხედულებას იმის შესახებ, რომ აუცილებელია მიჰყვეს ბაზრის „თამაშის წესებს“ აქვს პრინციპული მნიშვნელობა, რადგან ტურისტული ობიექტების ჩამოყალიბებისას ხდება ფიზიკური და იურიდიული პირების და სახელმწიფო ინტერესების უფლებების სრული დარღვევა. ზოგიერთი ინვესტიციური პროექტი ვერ პასუხობს დამტკიცებულ სტანდარტებს, ამიტომ განსახორციელებელი ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასებისათვის მიზანშეწონილია ექსპერტიზა.

სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების ინტერესებიდან

გამომდინარე, აუცილებელია, გააცნობიერონ ინფრასტრუქტურის განვითარების აუცილებლობა, როგორც ტურიზმის ინდუსტრიის ფირმების პოზიციის გამაგრების მნიშვნელოვანი ფაქტორი შემოსასვლელი და შიდა ტურიზმის ბაზარზე. ტურიზმის ეს ორი სახე უნდა გახდეს ქვეყნის ტურიზმის განვითარების ძირითად მიზნობრივ მიმართულებად, ამასთან დაკავშირებით უნდა მიიღონ სახელმწიფოსგან უფრო დიდი მხარდაჭერა, გამოიყენონ საინვესტიციო საქმიანობის განხილული და სხვა ფაქტორები მიმართული ტურისტული მომსახურების ბაზრის ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის.

შემოსასვლელი და შიდა ტურიზმის აქტივიზაციის ერთ-ერთ გზად შეიძლება განვიხილოთ მსხვილი კორპორაციების ფორმირება და მათ საქმიანობაში ხელის შეწყობა შეღავათიანი დაბეგვრის, სუბსიდირების დახმარებით, პირველ ეტაპზე მათი სარეკლამო და ინფორმაციული საქმიანობის გაშუქებით. ამასთან დაკავშირებით, მიზანშეწონილია ტურისტული გაცვლის კოორდინაციისათვის საერთაშორისო ორგანიზაციის ჩამოყალიბება რეგიონში, აგრეთვე ტრანსნაციონალური კორპორაციების ჩამოყალიბება სამამულო კერძო და სახელმწიფო, აგრეთვე უცხოური კაპიტალის მონაწილეობით.

თუ შევაჯამებთ ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციური პროცესების მართვის უცხოურ გამოცდილებას, შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნა. კონკრეტულ რეგიონში სახელმწიფო პოლიტიკა შეიძლება ჩამოყალიბდეს ტურისტული კომპანიის ეკონომიკური რენტაბელობის უზრუნველყოფის მოთხოვნებიდან და ხელსაყრელი სოციალურ – ეკონომიკური სიტუაციიდან გამომდინარე ტურიზმის შესაძლებელი მონაწილეობით საერთაშორისო გაცვლებში, ცხოვრების დონის და ხარისხის ამაღლებით ადამიანის მოთხოვნილებათა სრული დაკმაყოფილებისათვის. ამიტომ, თანამედროვე ტურიზმის ბევრი პრობლემა შეიძლება დადებითად გადაწყდეს, თუ გათვალისწინებული იქნება რეფორმების სახელმწიფო პოლიტიკა ფართო კონტექსტში.

**THE WORLD EXPERIENCE OF STATE
ADMINISTRATION OF TOURISM
INDUSTRY BY INVESTMENT**

Revaz Shengelia,

PHD in Economics, GTU Professor,
Chief-in-Editor of Journal “Economics”

Nato Jijavadze,

GTU Doctorant

RESUME

In the article “The World Experience of State Administration of Tourism Industry by Investment”, the author — Natalia Jijavadze discusses the role of the tourism industry management and investment processes, based on studies of different countries and states: If we summarize foreign investment management experience in the tourism industry, the following conclusions can be made; In a particular region the state policy can be formulated from the requirements of the travel company’s economic profitability; according to the favorable socio-economic situation, there can be mentioned the possible participation of tourism department in international exchanges, providing the balance of the foreign economic activities, increasing the living standard and quality of life.

Thus, many problems of modern tourism can be resolved positively if the state policy reforms will be considered in the broader context.